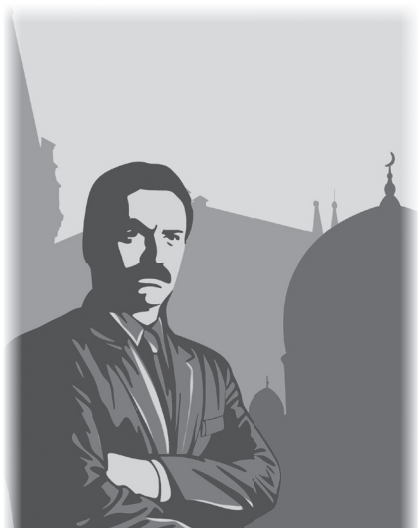

ІНСПЕКТОР І КАВА

Валерій Лапікура

Наталя Лапікура

ОМАНЛИВИЙ СПОКІЙ БАГДАДУ

Київ

УДК 821.161

Л24

Серія «Інспектор і кава»

Лапікура В., Лапікура Н.

Л24 Оманливий спокій Багдаду : детектив. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2025. – 360 с.

ISBN 978-617-520-482-5

Детективний роман «Оманливий спокій Багдаду» – чергова розповідь книжково-кінематографічного серіалу «Інспектор і кава» або «Київський детектив у стилі ретро». Дія цього твору, як і попередніх, відбувається у Києві в 70-х роках минулого ХХ століття. Головні герої серіалу – інспектор карного розшуку столичної міліції капітан Олекса Сирота та його вчитель і начальник підполковник Іван Борисович на прізвисько Старий – зіткнулися з загадовими і жорстокими вбивствами, аналогів яким не пригадували навіть ветерани кримінального розшуку. І ще одна дивна обставина: КДБ, що зазвичай пильно контролював усі міліцейські розслідування резонансних кримінальних справ, цього разу демонстративно самоусунувся. Одразу після завершення справи були суворо засекречені навіть згадки про неї у міліцейських звітах. Слідчі матеріали почасти знищили, а решту вивезли в Москву, де вони зникли у бездонних архівах союзного МВС. Відтак авторам роману, відомим українським письменникам Валерію і Наталі Лапікурам довелося у прямому розумінні цього слова по крихах відтворювати складну картину тих уже далеких подій.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-482-5

© **Лапікура Валерій,**

Лапікура Наталя, 2025

© Видавництво Ліра-К, 2025

ЧАСТИНА ПЕРША

У Багдаді все спокійно

Від автора:

Над ранок мене намагається розбудити мобільник. Я лежу, не ворухачись, із заплющеними очима, а сон, як це часто буває, вперто не хоче відступати перед реальністю. Телефон награв мою улюблену мелодію про тореадора, а мені сниться 1963-й либонь рік, київська «Держопера», якесь ідіотське в ній зібрання, де після доповіді всіх пригощають безкоштовним Бізе. Незрівнянний Ворвулев, згідно з геніальним режисерським задумом, виконує свою славетну арію, стоячи на столі, який загрозливо хитається після кожної верхньої ноти.

Всі мліють. І тільки ми з моїм другом Олексом Сиротою, тоді ще студенти Універу, кусаючи губи, щоб не розреготатися, вибираємося навкарачки з ложі в коридор. Бо нас раптом пробило на «хі-хі».

Мобільник вперто продовжує свої підбурливі заклики, доки я не витягаю нарешті малого паскудника з-під подушки і не озиваюсь:

- Агов!*
- Не спиться юному ковбою? – лунає з тридцятирічної давнини живий голос Олекси. І я відповідаю в найідіотськіший спосіб:*
- Звідкіля дзвониш?*
- Звідти, де відповідають запитанням на запитання.*
- З Молдаванки?*
- Вже ні. Трохи південніше. З Хайфи.*
- Що ти там робиш?*

– Те, що мені напропорочила свого часу стара лікарка-фронтовичка з київського медучилища. Сиджу вечорами на стільці перед будинком, цмулю фруктову пейзажівку і розмовляю з такими ж, як я, ветеранами нації за політику.

– Якої саме нації?

Олекса, як це часто бувало, ухиляється від прямої відповіді.

– Ти знаєш, вона мала рацію. На старості років я перетворився у справжнього єврея.

– Хто мав рацію?

– Ти що, ще не прокинувся? Завуч-фронтовичка. Ти ж сам писав про неї. У тому романі, як його... «Покійник по-флотськи».

– Так коли це було!

– А мені тільки днями показав Льоня Мудрик. Твій однокласник. Видряпав з Інтернету. Він теж тут, з батьками.

– Ти там... не один?

– Ні, тут і Додік, і Мілка-Анаконда. Такі ж старі, як і я. А знаєш, я не впевнений, що це саме та Хайфа, про яку ти думаєш. Тут занадто добре... і занадто сумно...

У трубці запищала морзянка перерваного зв'язку. Я остаточно прокинувся і сягнув рукою під подушку, мокру від мого холодного поту. Мобільник мовчав. Я гарячково натиснув потрібні кнопочки – жодного виклику з жодної Хайфи не було, ані щойно, ані вчора... ніколи.

З роками часом навідує майже параноїдальна думка: а раптом і справді Олексі Сироті вдалось уникнути пастки, в яку його заганяли довго і методично. Може, друзі, яких, щоправда, було небагато, вивели його з-під удару? Може, закопали в могилу урну з попелом безіменного київського бомжа? Зрештою, директор цвинтаря, котрого Сирота виручив із халепи з «непосидючими покійничками», міг організувати все так, що і «контора» носа не підточила. А той же старий партизан, друг Старого з паспортної служби – для нього не проблема підробити потрібний документ когось із передчасно померлих.

Думаю, сподіваюсь, вибудовую примарні надії, а потім картаю себе вголос:

– Ти що, дурню, забув розповідь Олексі про чесного генерала з московської Управи, якого спочатку відсунули від живої роботи, потім пристрелили і вклали в мертву руку його ж службовий пістолет? Якщо вже столичний генерал не вцілів у жорстокій «роздачі» на самій горі, то що вже казати про капітана міліції з міського кримінального розшуку. Ото не дивись на ніч імпортні бойовики. Живи реаліями.

Раніше я після цього брав до рук товстезну конторську книгу і ручку. Зараз вмикаю комп'ютер і повертаюся подумки у сімдесяті роки століття, що минуло, але не для всіх. Для мене воно триватиме доти, доки житиму я і пам'ять про мого друга Олексу Сироту.

Напрацювавшись до втоми, йду до найближчої з улюблених кав'ярень нашого мікрорайону. На запитання господарки: вам яку сьогодні зварити? – відповідаю: як завжди, «гватемалу». Американку, безалкогольну... чи то пак, безкофеїнову, бо інакшої здоров'я вже не дозволяє.

І поки дзижчить кавомолка, а потім бурмоче кавоварка, я пригадую, що ми з Олексю знали про країну Гватемалу, окрім того, що американське ЦРУ зробило там колись військовий переворот аби гватемальські трудящі не змогли будувати на своїх землях соціалізм. І що було це ще до Куби! А про те, що на цих землях, здобраних вулканічним попелом, росте кава з дивовижно приємним присмаком, ми навіть не здогадувались.

Бариста, красива україночка з екзотичним іменем Аміна приносить на дерев'яній таці чистісіньку чеську порцелянову чашку з цілою ручкою, затискач із серветками, цукор у фірмовому стікері і склянку мінеральної без газу.

«Гватемала» парує, мов малесенький вулкан перед виверженням, а я повторюю пошепки:

– Господи, де все це було п'ятдесят років тому?

А сімдесяті роки минулого століття закінчувалися для мене жахливо. Я потрапив, як зараз кажуть, під раздачу все-сильному секретарю ЦК КПУ по ідеології тов. Маланчуку. В ре-

зультаті майстерно склепаного доносу на моїй журналістській кар'єрі поставили величезний хрест за начебто пропаганду антирадянських ідеалів серед молоді. Водночас пішло на дно моє сімейне життя, і я опинився на вулиці без житла, речей, роботи, перспектив і надій. На щастя чи на нещастя – як сказати, не знаю й досі – я втрапив до кардіології республіканської клініки, куди мене забрала з вулиці «швидка», ще до підписання наказу про звільнення. Тому формально турнути мене з роботи до одужання не могли, але це було лише питання часу.

Хвороба затяглась. Більшість тих, кого я вважав своїми друзями, забули про моє існування, ледь на порозі редакції вирунула комісія ЦК КПУ – одинадцять чоловік, футбольна команда, котра мала загнати в «дев'ятку» одного-єдиного замаскованого антирадянщика. Щоправда, кожен із них мав таке ж відношення до справжньої журналістики, як і до справжнього футболу, зате добре знався на тонкощах агітпропу. Звісно, були серед моїх друзів і ті, хто не зсучився. Але їм добряче за це дісталося, і тому я попросив їх не приходити до мене в клініку аби зайве не підставлятися.

Отоді я вициганив у сестри-хазяйки товстелезну чисту конторську книгу і почав записувати в неї все, що вважав важливим у попередні двадцять років мого дорослого життя. Серед цих записів – і короткі конспекти розповідей Олексі Сироти. Нотував головне, щоб не забути. Наприклад, ось таке: «Сироту і Старого поставили чергувати по Управі на День міліції за історію з корейцем. Через дорогу з балкону кукала божевільна. Візит канадського прем'єра до Києва. Реакція Сироти на справу: вціліти було складніше, ніж не підхопити трипер у вендиспансері на спільній із хворими п'янці з нагоди Дня лікаря». Кінець нотатки.

От і увесь запис. Але коли настав час – усе пригадалося, наче саме по собі. Навіть запах мокрого асфальту на верхній алеї Піонерського парку і гудки останніх пароплавів, що йдуть на зиму в затон.

Маленька хитрість для приготування кави по-східному. Коли мелена кава та цукор уже засипані в джезвочку (у пропорції один до одного), їх заливають не окропом, як це робиться в більшості наших кав'ярень, а гарячою водою. Естети перемішують піну, що піднялася паличкою з самшиту. Але з того самшиту, котрий дерево, а не обіцяні собаками і відпочиваючими куці, що гибіють у сквериках біля державних установ. Я знав одного гурмана, котрий робив це звичайним олівцем, щоправда, «коінуром» (у народі званим «кохінор», але це неправильно). Тут головне – аби джезвочка не торкалася металевого денця коритця з піском. Бо кава по-східному НЕ вариться, а умліває в гарячому піску.

З порад Олексія Сироти.

1.

Олекса Сирота:

... Старий вже підніс чарку до рота і раптом рука його завмерла:

– Олексо, це скільки ми з тобою сьогодні випили?

– Всього нічого. Можна сказати навіть – не випили, а мастило розігріли. Щоб маслаки не рипіли.

Рука у Старого затремтіла, він поставив склянку на стіл і з несподівано жалібними інтонаціями сказав:

– Все! Догралася Каштанка. Пора писати рапорт і йти на пенсію.

– Вусь трапилося, товаришу підполковник? Що це з вами? Індійського кіна надивилися?

– Сам ти індійське кіно, Сирота. Який зараз місяць?

– Котрий на небі чи в календарі? Той, що на небі – молодик, вчора звернув увагу.

– Підлегли жу мене... місяцем милуються, зірки на небі лічать... а на календар і не дивляться, бо навіщо? Їм до пенсії ще – ого-го!...

– Листопад у нас. Передостанній місяць вирішального року забув вже якої там п'ятирічки.

– А йди ти... знаєш, куди зі своєю політикою! Головне – що листопад. Розумієш: листопад!

– Ну то й що?

– Де зараз зозуля має бути?

– Як де? В вирії. І що характерно, вона там не кукає. Тільки вдома! Бо патріотка!

– Отож! А вона в тебе під вікном кує! Ти її не чуєш, а я чую! Зрозумів нарешті?

І тут я зрозумівся так, що Старий навіть образився. І вже мав намір додати щось ущипливе на адресу всього нашого покоління. Але я його випередив:

– Заспокойтеся, кує ваша зозулька, кує. І я її теж чую. Все гаразд. А йдіть-но на балкон.

Підполковник слухняно, як хлопчик, який приніс додому повний портфель двійок, потеліпався за мною. І те, що він побачив там, куди я вказав, змусило його завмерти і навіть роззявити рота.

На балконі будинку по той бік вулиці стояла якась розпелехана особа жіночої статі і голосно, на всю Тарасівську, вигукувала «Ку-ку!», Причому, досить точно імітуючи голос птахи-пророчиці.

- Що це з нею? – нарешті витиснув із себе Старий.
- Довго розповідати. Не «білочка». Нормальна класична шиза. Є не тільки довідка, але й група інвалідності.
- І часто це з нею?
- Та десь раз на місяць. Якраз, коли молодик...
- І подовгу вона?...
- Кує? Доки не захрипне. Влітку довше, взимку – менше. І ти-хіше.

Ми постояли мовчки. Бідолашна «зозулька» почала пускати півня, дощик із холодної мжички поступово дозрів до справжнього осіннього занудства, але бідолаха, вчепившись у поручні балкону, продовжувала віщати багатоліття всьому нашому мікрорайону.

– Скільки років прожив, а таку от шизу вперше бачу, – зізнався Старий.

– Багата на таланти Волино-Подільська височина, – не до ладу ляпнув я. А мій начальник – як риску підвів:

– Господи, що це за життя таке, що ми вже й збожеволіли по-людськи не вміємо!

– Ні, ти не подумай, що заступник начальника карного розшуку міської міліцейської Управи регулярно квасить зі своїми інспекторами у них на хаті. Чи навіть з одним – маю на увазі себе. Це швидше виняток, ніж правило. Хоча провокує цей виняток логічний розвиток подій на нашій сучій службі. Наш Міністр у нападі відвертості обзивав її ще точніше: сраною. А що вже казати нам, лейтенантам з капітанами.

Ік бісу філософію! Скажу конкретно: нас знову обійшли, нам знову плюнули в душу, начальство витерло об нас свої новенькі, куплені в закритому розподільнику штиблети і пішло святкувати День радянської міліції. А мене і Старого поставили чергувати по місту. На добу. З кінця робочого дня 10-го листопада до, відповідно, кінця дня 11-го листопада.

Ти ж знаєш, що на таке ставлення начальства до тебе наринаєшся не за видатні успіхи у бойовій і політичній підготовці. І якби ж то я, скажімо, забув у трамваї течку зі слідчою справою – чого зі мною ніколи не було. Або з великого пере... працювання попросив у прокурора санкцію на арешт самого прокурора. Оце було – переплутав прізвища підозрюваного та нашого міського законника. Схожі вони були: один Ткачов, другий Ткаченко. Чи навпаки... влиндили мені, звісно, добряче. Але свою хвилину задоволення я одержав, спостерігаючи фізію прокурора, котрий раптом допетрав, що підписує ордер на власний арешт. Щось схоже, напевне, відчуває теща, яка оживає в труні і бачить над собою застиглу від переляку піку зятя.

А то ж мене позбавили маленької радості погуляти на професійне свято, можна сказати, ні за що. Цілий рік чекав законної нагоди посидіти зі своїми, культурно розслабитися, а тобі замість цього – триндіти всю добу безперервно в трубку, мов той папуга: «Помічник оперативного чергового по місту капітан Сирота слухає!». Як казала Муму – «за что»?

Ну, якщо чесно, то було за що. Але це окрема історія, яку доведеться розповісти, бо ти ж не відчепишся.

2.

Той день розпочався, як звичайно. Себто – не кращим чином. Напередодні ввечера конче необхідно було випити, а нормальна горілка в магазинах закінчилася вже десь о пів на дванадцяту ранку. Довелося брати і пити «колінвал», а після нього не тільки три дні в горлянці дере, а й руки дрижать. Тож з'явився я на роботі з подряпаною радянськими лезами для гоління фізіономією.

Авторські п'ять копійок:

– Олексю, як ти гадаєш, настане такий час, коли проблема з випивкою проблемою бути перестане?

– Не став запитання, на які немає відповіді.

Я тоді й не здогадувався, що з часом доведеться пояснювати молоді та підліткам, у чому ж полягає та осоружна проблема. Горілку в радянських магазинах починали продавати з 11-ї години ранку, а черги спраглих вишиковувалися мало не з ночі, тож не дивно, що й хороший алкоголь був дефіцитом, і зникав з полиць максимум через 60 хвилин після «часу Ікс». Це в сімдесяті. А у вісімдесяті за годину щезала будь-яка випивка, навіть... миючі засоби. Котрі на спирт. Тож Сирота ще даремно ремствував.

Що ж до «колінвалу» (народна назва) – то цей наймасовіший сорт пійла вдало поєднував міцний удар по свідомості – на рівні прямого зіткнення голови з працюючим колінчастим валом двигуна внутрішнього згоряння, – і неповторний вторинний ефект. Саме після «колінвалу» блювалося найдовше і найболючіше. Нормальні люди вживали його виключно для дезінфекції унітазів і миття вікон після зими.

А до речі: днями моєї половинці не продали в магазині «мерзавчик» коньяку, потрібного їй для якихось кондитерських справ, бо було вже десять хвилин по дев'ятнадцятій. Що поробиш – воєнний стан.

Олекса Сирота:

Отже: фізіономія подряпана, очі червоні, мов у кролика-альбіноса, на додачу в тролейбусі на моїх туфлях постояла пані з провінції з двома валізами. Стояла дві зупинки, доки я не образився і не висловився, після чого мені повідомили, що всі ми тут у городі надто ніжні. І пора нас усіх відправити у село на гній. Хоча пахло з її валіз свіжісіньким салом. Аби заспокоїтись, я заскочив по дорозі на каву «до Тамари» – чергова нескладуха. Ненароком перекинув чашку і залив цигарки. Штанам теж дісталося.

Сиджу у своїй «шпаківні», розкладаю на батареї на просушку десяток мокрих сигарет, вишукую серед них бодай одну відносно суху, – коли Старий дзвонить:

– Зайди.

Заходжу. Старий глянув на мене і пирхнув:

– Знову особисте життя влаштував? Яка киця тебе по-
дряпала?

– У киціні алібі. У мене – теж. Нема часу на любову.

– Гарзд. Генералові поясниш, якщо запитає.

– Генералові? А що я такого зробив?

– Ще не знаю. Виконуй... тобто, йди. Викликає.

– Обох?

– Уяви собі, ні. Тільки тебе. До речі, велено запитати: ти цей...
як його... шейк танцювати вмієш?

Ще б спитав, чи вмію я вприсядку гоцати. А то шейк, у пере-
кладі з англійської «тряця» – танець, ну дуже популярний серед
мого покоління.

– А там нема чого вміти. Це вам не па-де-грас і навіть не по-
лоне́з.

– Не викручуйся, як вужака під вилами! Вмієш?

– А дуже треба?

– Таке враження, що дуже. Генерал сказав: запитай у Сироти,
чи вміє він танцювати шейк і якщо вміє, миттю жени його до мене.

– Вмію. Дозвольте виконувати?

– Якщо ти мені просто тут танцювати зібрався, то не дозво-
ляю. Генералові покажеш. Між іншим, чайної заварки пожувати
не забудь. Якщо в тебе немає, то поділюся.

– А дуже треба?

– Він ще питає! Слухай, Олексю, це правда, що в «колінвал»
дусту додають, аби народ із алкоголізмом зав'язував?

– Боюся, що самим лише дустом не обійшлося. Там іще яко-
їсь гідоти до біса. Схоже на компонент ракетного палива. Я його
в армії нанюхався. Такого вип'єш – і в сортир краще не ходити.
Тільки на полігон під кущик. А за чай – спасибі. У мене для цієї
справи завжди зерна кардамону при собі. Поділитися?

– Киш!

Пожував чаю з кардамоном, залетів до Генерала, глянув –
легше стало. Не я один. Сидять уже хлопці з нашого відділу, пара
вовкодавів із бригади по кишеньковим злодіям і новенький
з «обеахесу», ніяк прізвище його не запам'ятаю. Кажуть, у нас
стаж заробляє, щоб одразу в міністерство перескочити.

Генеральський порученець хвилин п'ять нас протримав, а потім усіх разом до шефа запустив. Бачимо: начальник у гарному настрої. Бо жартує:

– Сирота знову підозрюваного в клітку з тиграми заганяв, а вони їх обох не пускали?

– Ні, товаришу генерал, це не тигри. Це знаряддя тортур марки «Хеба».

– Ш-ш-шо?

– Ну, «Нева» по-нашому. Голився з ранку.

– А-а-а, ну то хто тобі винен... До речі, Сирота, ти все знаєш. Із чого їх, оті леза, роблять?

– Точно не впевнений, але вважаю, що з броні легендарного крейсера «Аврора».

– Відставити балачки! Слухати мене. Можна сидячи. Є маленьке, але приємне завдання.

Ми мовчки перезирнулися, а дехто навіть скривився, оскільки під визначення «приємне» в радянській міліції підпадали чомусь найгидотніші справи і доручення. Наприклад, нічна ексгумація під час зливи або засідка в старому каналізаційному колекторі посеред літа. Але цього разу ми помилилися.

– Шейк усі танцюють? От і чудово. Потанцюєте кілька годин у порядку відзнаки за сукупність заслуг. Ніякого ризику. Ну... хіба що хтось там ногу підверне. А головне – увага! Зможете випити казенним коштом. Щелепи підберіть, я не жартую.

Першим здогадався той новенький:

– Дозвольте, товаришу генерал? Я так розумію, що йдеться про роботу під прикриттям? Бо особисто я на безплатну випивку ще не заслужив.

– Логічно мислите, – похвалив Генерал, – взагалі-то шейк мали танцювати товариші з КДБ, але по-перше, танець цей, як мені сказали, вимагає добре накачаних ніг, а в «конторі» робота переважно сидяча. А по-друге, їхній Федорчук – людина старомодна і всіх цих, як він каже, «бугів-вугів» сам не танцює і своїм не дозволяє. У них там, у «конторі», дисципліна. По ниточці ходять! Не те, що у нас. Але не хвилюйтеся, свій шмат роботи і їм перепаде. Доки ви питимете